

ADDICIÓ

també pogué significar el d'un viatger, com ho prova MzPi.

En portuguès antic cau la *-l-* interna i no la final, d'acord amb el sistema fonètic d'aquella llengua, on ja es troba també des del S. XIII: «o *adail* é mui sabedor / que o guiou per aquela carreira» (RdsLapa, *Ctgas d'Escarnho*, p. 660).

Adamanti, V. *diamant* *Adamascat*, V. *domàs* *Adaptació*, *adaptar*, V. *apte* *Adaram* (també *daram*), V. DCEC (ADARME) *Adarga*, *adargar*, V. *darga* *Adassa*, V. *dacsa*

Adavantar: és dubtós que existeixi aquest mot, almenys a l'E. Mj.: llavors generalment, i potser sempre, han llegit alguns moderns *adeuantar* malament en lloc del comú medieval *adenantar* (deriv. de *denant* [que el cast. dissimilà en *delante*], DE INANTE); en algun text modern s'ha calcat el cast. *adelantar* improvisant un cat. *adavantar*, imitació desencertada i ben innecessària, car *avançar* és el que s'ha dit sempre en català i no ens calia per res recórrer a imitacions

ADDICIÓ, 'acció d'afegir', pres del ll. *additio*, *-onis*, derivat de *addĕre* 'afegir'. □ 1.ª doc.: doc. de 1392.

El ll. *addō*, *addĕre*, era un antic cpt. de *dō* format amb el preverbi *ad-* que expressa de per sí la idea d'afegiment o de direcció cap a la cosa a la qual hom n'adheria una altra; les aparences eren que, com en altres verbs paral·lels, com *red-dere*, *tra-dere*, *per-dere*, es tractés d'una degradació vocàlica de *dāre* 'donar' (conforme amb les lleis fonètiques del llatí, en les vocals breus en síl·laba oberta); en realitat, però, hi hagué, en aqueixos cpts. en *-dere*, superposició i barreja de l'arrel indoeur. *DHĒ* 'posar' (gr. *τιθημι*) amb *dō* 'donar'; i *addere* venia molt més d'aquella que d'aquesta.

DERIV.: *Adicional* [Lab. 1839]; *adicionar* [1695, Lacav.; 1803, Belv.]. Altres deriv. de *addere*: *addenda*, plural neutre de *addendus* 'que s'ha d'afegir'; *addend*, terme aritmètic, d'aquest mateix participi llatí. *Additament* [S. xv], en lloc del qual Llull havia usat algun cop *addiment*. Amb *addició* no s'ha de confondre el terme jurístic *adició* (*-d-* simple) 'acceptació d'una herència' [Lab. 1839 amb *-dd-* erroni], ⁴⁵ derivat de *adire* 'anar o dirigir-se a un lloc', cpt. de *ire* 'anar'.

Addicte, V. *dir* *Adducció*, *adductor*, *adduir*, V. *dur* *Adecentar*, V. *decent* *Adefesi*, *-èsit*, V. DCEC (ADEFESIO) (*AlcM* grafia erròniament amb *-ss-*) *Adelat*, V. *delator* *Adelerar*, *adelerat*, V. *deler* *Adelitar*, V. *delícia*

ADELO-, forma prefixada del gr. *ἀδελος* 'amagat, no aparent', negatiu de *δηλος* 'evident, visible'.

Adelobranqui, *adelocèfal*, *adelòdcer*, *adeloderma* (err. *-mis*), *adelogen*, *adelòstom* [*-ostomo*], *adelopneumo* [*-oneumo*] i algun altre, en *SLitCosta*, 1868.

Ademés, V. *més* *Ademplir*, V. *omplir* *Ademprar*, V. *emprar* *Adena*, V. *ànec* *Adenançar*, *adenant(ar)*, V. *avant*

5 ADENO-, forma prefixada del gr. *ἀδην*, *ἀδένος* 'glàndula'. □ 1.ª doc.: *Adenologia*, Lab. 1839. *Adenitis* 'inflamació de les glàndules', 1868, *SLitCosta*, que porta també *Adenàlgia*, *adenofaringi* (*-ich*), *adenofàl·mia*, *adenogràfic*, *adenosclerosi* (*-osis*), *adenotomia* i d'altres.

Adependre, V. *dependre* (PENDRE)

ADEPTE, pres del ll. *adeptus* 'adquirir', participi de *adīpisci* 'aconseguir, abastar', derivat de *apisci* id. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta* (només en el sentit de 'iniciat en l'alquímia, la màgia o una societat secreta'); 1907.

Ben segur que se'n trobarien exs. en autors de la fi S. XIX (Torras i Bages, V. Almirall, etc.); en tot cas en aquella data escrivia Coromines: «¿Seré condemnat i avorrit com un *adepte* d'Aristippus de Cirena, aquell gentil home de món que posava la felicitat com a fi de la filosofia?», *Vida A* (O. C., 723b).

Adequació, *adequar*, *adequat*, V. *igual* *Aderg*, *adergar*, V. *enderga*

ADÉS, adverbi que expressa la idea de temps molt pròxim al present: d'ús general en la llengua antiga i encara generalment emprat en els dominis valencià, occidental, cerdà i d'altres; comú amb l'oc. ant. i mod. *adès*, it. *adesso*, on significa 'ara' o els mateixos valors que en català; com que també ha estat viu en algunes fases de les altres llengües romàniques, i en particular és probable que ho sigui en el roms. *adés* 'freqüentment', significat que si fa no fa es retroba com a 'constantment' en les llengües de l'Oest, aquest mot ha de venir ja del llatí vulgar, on hauria de tenir una forma com **ADDĒSSO* o **ATĒSSO*; d'etimologia molt incerta: s'han suggerit com a ètimon combinacions com *AD ID ĪPSUM* (*TEMPUS*) 'en aquest mateix temps' o *AD DĒNSUM* 'incessament, contínuament' o (*JAM TEMPUS*) *ADĒSSE* 'ja l'hora arriba', però totes elles ensopeguen amb dificultats fonètiques i d'altres, de manera que només es podrien admetre si ja en llatí vulgar una d'elles s'hagués contaminat amb una altra o amb algun altre mot de sentit semblant (com *AD PRĒSSUM* 'després'), supòsit d'escassa versemblança en un mot tan antic i d'àrea tan extensa, ço que ens deixa molt escèptics sobre tot el conjunt, i ens obliga a pensar també en la possibilitat d'una procedència no-romana. □ 1.ª doc.: fi S. XII, *Homilies d'Organyà*.

On es troba ja amb el sentit de 'fa un moment, suara' —el mateix que avui predomina en els parlats moderns— «audir e entendre devem Sent Mateu, l'apòstol e evangelista, què dix en Evangeli, que *adés* avez ozid», 7r22 (*EntreDlle.* I, 148). I realment aquesta acc. és ja bastant freqüent a l'Edat Mitjana: ⁶⁰ «al venir *adés* de Belvis» en doc. d'Aiguatèbia, princ.